

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno Din 16.—, četrtletno Din 9.—, inozemstvo Din 64.—. — Poštno-čekični račun 10.603.

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5
Telefon interurban 113.

Cena inseratov: cela stran Din 2000.—, pol strani Din 1000.—, četrt strani Din 500.—, 1/8 strani Din 250.—, 1/16 str. Din 125.—, Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Velika ali mala občina?

(Sestavil Ivan Dolinar.)

Ze dokaj časa se razpravlja o tem predmetu ustmeno in pismeno. Pred nedavnim časom je prinesel tudi »Doljub« par člankov o tem. Dočim se je pred leti zahtevalo, da se naj ukinejo vse male občine in združijo v velike, ki bodo imele najmanj po 5.000 prebivalcev, se v zadnjem času zahteva samo še po 2.000 prebivalstva.

Kaj reče kmečko prebivalstvo na to? Kar se misli storiti glede ukinitve malih občin in združitve v velike, se naj stori samo in edino le z **vidika ljudske koristi**. Naj torej ne bo merodajno ne število prebivalstva in ne velikost obsega. Odločilno naj bo samo dejstvo, je-li v posameznih slučajih taka združitev ljudstvu v korist ali v škodo. Zato se taka združitev naj ne določi za vse slučaje s kakim enotnim merilom, ki bi morebiti zahtevalo gotovo število prebivalstva ali velikost obsega. Tako rekoč z viška. Navsezadnje **bo pri tem prizadeto ljudstvo**. Njemu bo v korist ali škodo. Zato naj se prej zasliši mnenje ljudstva. In to po županstvih in posameznikih. Ker je pa mogoče, da bi pri županstvih ali posameznikih tuptam prevladali malenkostni oziri in pomisleki proti javnemu blagru, naj se zaslišijo tudi okrajni zastopi. V teh so že odborniki z večjim duševnim obzorjem, ki obenem še poznajo vse prilike raznih občin. Proti mnenju okrajnih zastopov, ki poznajo razmere in teritorije (obsege) občin, pa naj se ne bi postopalo. Uradniki v višjih uradih ne morejo več detajlirano (nadrobno) spoznati in presoditi razmere in teritorije posameznih občin. Kakšni vidiki naj bodo merodajni?

Možnost nadzorstva.

Glede občinskih naprav in ljudi. To velja zlasti za gorate kraje. Po ravnini so občine bolj obljudene, zato dostikrat po številu prebivalstva velike, po obsegu okoliša pa majhne. V planinskih krajih pa so občine, četudi po številu prebivalstva morda prav majhne, po razsežnosti teritorija (okoliša) pa zadosti velike. Koliko je v eni sami taki občini terenskih ali površinskih razlik! Koliko hribovkov in dolinic, grabnov in jarkov, grap in vzpon, presek in klanecv itd. Koliko izvirkov in potočkov in hudournikov! Kolikokrat mota občinska cesta ali pot preko potoka in na-

zaj, preko vzpon navzgor in zopet navzdol! — Glavno delo županovo v takih planinskih občinah je skrb za dobre občinske poti, za napravo oziroma popravilo mostov, za škarpe in jezove ob potokih in hudournikih, za obrane in škarpe proti plazovom. Le v mali občini pa more župan sam nadzirati vsa prometna sredstva, ceste, poti, mostove, škarpe, jezove itd., ugotavljati nujne poprave ali naprave in iste tudi takoj dati izvršiti. Saj četudi se naroči to delo posameznim odbornikom, mora še župan nje nadzorovati. Ne more se vselej zanesti popolnoma na nje. To izkušnjo potrjuje vsi župani. Ako bo pa združenih več takih goratih občin v eno, bo vsaka taka nadrobna kontrola nemogoča, ker bo županu (pa tudi odbornikom) nemožno večkrat na leto, zlasti poleti, po nalivih in povodnjih, pogledati tudi v zadnje kote občin, kjer se končno vsled površinskih razmer zgodi največ poškodb. Tako pa bi ravno prebivalstvo na periferijah občin (noddaljenih krajih) bilo skrajno zemarjeno in zapuščeno nasproti onemu, ki je bližje središču in županstvu, kjer se seveda vsaka poškodba sproti ugotovi in tudi lažje popravi.

Tudi je dobro, če župan svoje občane vsaj po večini pozna, zlasti vojaške obveznike. V velikih goratih občinah bi bilo kaj takega popolnoma nemožno.

Naši župani so namreč ali gospodarji ali obrtniki in izvršujejo županske posle vrh svojega poklica. Da bi se pa naj dalo županom toliko plače, da bi bili vedno lahko na poti in torej popolnoma odškodovani za občinsko delo, in tako tudi v velikih občinah mogli vršiti nadrobno nadzorstvo povsod, potem bi bile nove občine preobremenjene z izdatki za občinsko upravo. V malih občinah vršijo zdaj župani županske posle ali gratis ali proti neznatni odškodnini in sicer dobro, v velikih občinah bi tega ne mogli.

Kulturno središče.

Drugi vidik je, da se naj pri določitvi občin pomisli, kje ima ljudstvo nekako svoje kulturno središče. Mislim tukaj v prvi vrsti župno cerkev, kjer se ljudstvo ob nedeljah in praznikih zbira. Večinoma so v teh krajih dandanes že društveni domovi ali vsaj prostori. Če je v tem središču še šola, toliko bolj to velja. Če je torej v taki

zaokroženi župniji s kulturnim središčem — cerkvijo in šolo — obenem tudi že danes sedež županstva, bi ne bilo pametno tako občino ukinjati in prideliti drugi, morda še celo daleč proč. Morebiti taka občina kje v planini nima več ko 500 ali še ne toliko prebivalstva. Pa je drugače oddaljena od večjih krajev. Vendar ker ima svojo farno cerkev in šolo, ima svoje središče. Ljudstvo ima dostikrat opravka na občini. Pa ko pride ob nedeljah in praznikih k božji službi, opravi potem tudi navadno na občini ali v šoli. — Če bi se tako občino ukinilo in pridelilo drugi, bi se napravilo ljudem mnogo nepotrebnih dolgih potov k novemu občinskemu sedežu. Morda bi imeli taki občani, ki imajo že zdaj do svoje župne cerkve po 1—2 uri, k novemu občinskemu sedežu po 2—4 ure. Koliko nepotrebnega trpinčenja ubogega in izmučenega hribovskega prebivalstva! — Obenem bi se mnoge odtegnilo na ta način od domače, in tako morda sploh od božje službe. Duševna zapuščenost in nevednost, ki je marsikje že itak velika, bi postala še večja. — In koliko nepotrebnih stroškov! Pot je dolga, utrujenost velika, žeja huda, pa se vsede k pljači in pozabi vstati.

V goratih krajih naj se torej pri določitvi občin ne gleda ne na število prebivalstva, ne na obseg. Odločilna naj bo možnost nadzorstva in kulturno središče (cerkev in šola). Seveda, kjer tudi župnije niso zaokrožene po terenskih prilikah, bi se morale tudi te nanovo zaokrožiti. Marsikje v planini gorski vrhovi in hribi tvorijo med seboj nekak kotel, proti katerega središču težijo (gravitirajo) vsa pobočja. Je tudi to navadno naravno središče župnije in šolskega okoliša, naj bo torej tudi še občine. Včasih pa je to kaka višina ali gorski hrbet sredi tega kotla.

Čisto drugačne so razmere v ravnini. Tam navadno ni toliko terenskih razlik. — Kvečjemu kaka večja reka ob povodnji trga zemljo ali naplavlja s peskom obdelani svet. Občinski proračun ni toliko obremenjen zaradi poprav prometnih sredstev. V ravnini so navadno tudi velike župnije z večjim številom prebivalstva. In ravno v ravnini najdemo zelo majhne občine z zelo majhnim površinskim obsegom in tudi dostikrat prav neznatnim številom prebivalstva. Tako so v marsikateri župniji po tri, štiri občine, ali jih je še več, morda pet, šest. Šolski okoliš eden ali dva. Tukaj bi morda bilo na mestu, da se male občine združijo, da tvorijo med seboj večjo davčno moč. Tako bi

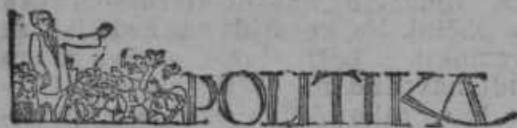
mogle marsikatere občine koristno javno delo (zajezitev rek, naprava mostov, elektrifikacija itd.) lažje izpeljati. Ljudstvu bi se ne napravilo težav, ker so pota ravna in ne tako težavna kot v planini. In tako bi prebivalstvo tudi do novega občinskega središča ne imelo predaleko pot. — Če bi se nova občina vstvarila tako, da bi po verjetnosti župan izbral občinski urad tudi v kulturnem središču (pri cerkvi ali šoli), bi se ljudstvu celo olajšalo glede potov in stroškov. Šole, kjer jih je več, seveda morajo ostati, ker tu je merodajna daljava poti za otroke.

Zato se more reči, da bi v nekem oziru bilo koristno, če bi se ukinile nekatere male občine in združile v velike. Marsikje bi bilo potrebno obstoječe občine ne ukiniti ampak je zaokrožiti, to je, njih obseg preurediti. Na eni strani morebiti od občine del odtrgati in prideliti sosedni občini. Na drugi strani pa od sosedne občine del odtrgati in prideliti sem. Seveda bi taka arondacija

(zaokrožitev) občin gospodom pri zemljiški knjigi in davčni oblasti povzročila precej dela, pa pomenila bi za ljudstvo trajno korist.

Končna beseda.

Vsaka ukinitev, oziroma združitve občin, in ravnotako zaokrožitev (arondacija) naj se dobro premisli. Naj ne bo merodajen ne obseg občine, ne število prebivalstva! Naj se dela individualno (to je, primerno po pokrajinskih razmerah). Naj ne bo tozadevna določitev enotna za vse okraje! Nekoliko pritiska sicer bo morebiti potrebno tu ali tam. Ali merodajna naj bo ljudska korist! Vprašati pa se mora prizadete ljudi in občine! In proti mnenju okrajnih zastopov, ki poznajo razmere in teritorij občin, in v katerih so vendar razboriti možje, naj pa se ne stori ničesar! — Slednjič je mala občina majhna ljudska avtonomija, ki se naj ne uniči brez potrebe, ampak le zato in tam, kjer zahteva in kaže večja obča korist!

V NAŠI DRŽAVI.

Sestava proračuna za leto 1930-31. Finančni minister je pozval ministrstva, da mu predložijo proračunske zahteve do 10. avgusta.

Odstop trgovskega ministra. Minister za trgovino in industrijo dr. Mažuranič je podal ostavko, ki je bila sprejeta. Zastopnik trgovskega ministra je finančni minister dr. Švergulja. Istočasno z dr. Mažuraničem je podal ostavko na svoj položaj tudi pomočnik ministra za trgovino in industrijo dr. Vladimir Spevec. Tudi njegova ostavka je bila sprejeta. Glede na to pa, da je dr. Švergulja že kot finančni minister zelo zaposlen in se ne bo mogel posvečati zadevam trgovskega ministra je bil mesto odstopivšega pomočnika ministra imenovan za začasnega vršilca dolžnosti pomočnika ministra trgovine in industrije načelnik tega ministrstva dr. Rudolf Steinmetz-Sorodolski.

Protest naše vlade proti bolgarskemu pomloščanju. Naša vlada je protestirala v Sofiji proti izdani amnestiji, po kateri so bili pomiloščeni največji bolgarski vojni krivci, ki so povzročili v svetovni vojni v Srbiji toliko smrtno krvavega zla.

Zakon o pospeševanju poljedelstva. V ministrstvu za poljedelstvo je izgotovljen načrt zakona o pospeševanju poljedelstva. Novi zakon se bo nanašal na vse poljedelske stroke. V posebnih poglavjih bodo obdelana vprašanja pospeševanja živinoreje, vinogradništva, poljedelstva v ožjem pomenu besede, zaščite pred rastlinskimi škodljivci in gospodarske službe. Načrt bo še enkrat pregledal minister za poljedelstvo dr. Francež, nakar bo predložen v zakonodajo.

Trošarina na brezalkoholne pijače. Zveza vinogradnikov je izročila finančnemu ministru obširno spomenico, v kateri zahteva, naj se uvede primerna trošarina na brezalkoholne pijače, ker

zaradi naraščajočega konzuma brezalkoholnih pijač nazaduje konzum vina.

Za Agrarno banko je dosedaj podpisanih delnic za 550 milijonov Din.

Z dovoljenjem policije je zapustil Svetozar Pribičević Brus in se preselil v Beograd, kjer se bo moral podvreči operaciji.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Iz papeževе države. Dne 25. julija je papež po skoraj 60 letih prvič zapustil Vatikan in se udeležil evharistične procesije na trgu sv. Petra. Procesiji je prisostvovala 100 tisoč glava množica in 15 tisoč vojakov je skrbelo za vzdrževanje reda. Procesija ni prekoračila meje Vatikanskega mesta.

V Berlinu pripravljali krvavi 1. avgust. Nemški komunisti so vedno v živahnih stikih z Moskvo, ki jih med drugim znatno podpira tudi še z denarjem. Nemška komunistična stranka je dobila iz Rusije navodila, da naj 1. avgust proslavi na isti način, kakor je proslavila letošnji 1. maj, ko so po berlinskih ulicah trajale več dni krvave bitke. Policija je radi tega izdala stroge odredbe. Ker istotako tudi socialdemokrati pripravljajo za 1. avgust protivojne demonstracije, bo policija gledala predvsem na to, da ne bi prišlo do medsebojnih spopadov. Aretiranih je bilo več komunističnih voditeljev.

Francoska vlada odstopila. Poincarjevo ministrstvo je podalo ostavko. Predsednik francoske republike je poveril sestavo nove vlade dosedanjemu zunanjemu ministru Briandu, ki je sestavil vlado na prejšnji podlagi.

Prvi razorožitveni koraki Anglije in Amerike na morju. Angleški ministerski predsednik Macdonald bo odpotoval v Ameriko začetkom oktobra, kjer se bo sestal v Washingtonu s predsednikom Hooverjem in zaključil razgovore o pomorskem razoroževanju. Angleška in ameriška vlada sta že sporazumno preklicali naročila za gradnjo večjega števila vojnih ladij.

Med Angleško in Rusijo se bodo začela pogajanja za obnovitev odnošajev med obema državama.

Spor med Rusi in Kitajci radi železnice na Daljnem vzhodu se ni poostiril in ne oblašil. Razne velesile, ki so se ponudile kot posredovalke za mirno poravnavo, doslej niso imele uspeha. Čete so pripravljene na obeh straneh. Vsekako nastopajo Kitajci v sporu zelo izzivalno.

Peter Julijan Emar

Spominski dan 1. avgust.

Na južnem Francoskem, blizu mesta Grenoble mu je tekla zibelj. Leta 1811 rojenemu Petru Julijanu je dal Bog eno največjih milosti — v resnici krščanske starše. Mati njegova je stopila vsak dan vsaj za nekaj časa v cerkev, da je počastila Kristusa v najsv. zakramentu. K tej pobožnosti je jemala seboj tudi svoje otroke in mali Peter je kmalu sam znal pot v cerkev k božjemu ljubitelju otrok. Če so ga doma pogrešali in ga niso mogli najti, so se lahko zanesli, da je v cerkvi, pred oltarjem. Ko je malo odrasel, je bil vsak dan pri sv. maši posebno veliko je bilo veselje, če je smel pri njej streči.

Tako se ni čuditi, da je že petletni Peter Julijan kazal odločno voljo, da postane duhovnik. Pa dolgo se je moral boriti, da je prišel do tega svojega cilja. Oče je namreč hotel, da postane sin kovač, kakor je bil on sam. Leta in leta in leta se je ustavljal sinovi želji. Ta pa tudi ni odnehal. Njegovi šolski tovariši, ki so študirali, so ga v počitnicah poučevali v latinščini. Še le, ko je bil že 17 let star, se je oče udal in Peter je šel v Grenoble v srednje šole. Kmalu ga je pa zadel bridek udarec: mati mu je umrla. Ko je zvedel žalostno vest, je hitel v cerkev pred Marijin oltar in je prosil Marijo, da bi mu bila od sedaj ona mati. Kot dokaz tega materinstva naj mu izprosi milost duhovništva. Nato se je potolažen podal v domači kraj na materin pogreb.

Tam se je takrat ravno mudil nek duhovnik iz družbe oblatov, pater Guibert, poznejši nadškof v Parizu. Temu je Peter razodel svojo srčno željo. Pater se je zavzel za fanta in je dobil od njegovega očeta dovoljenje, da sme iti z njim v samostan v Marsej. Z vso gorečnostjo se je mladi novinec vrgel na učenje in na vse, kar je red zahteval od njega. Pa preveč je zaupal svojim močem. Zbolel je po 10 mesečnem bivanju v samostanu se je ves strl vrnil v očetovo hišo. Njegovo stanje se je tako poslabšalo, da so ga sprevideli s sv. zakramenti za umirajoče. Vsi so obupali nad njegovim ozdravljenjem le on sam je upal in vedno govoril: »Jaz moram še postati duhovnik.« In res. Protivsemu pričakovanju se mu je zdravje zboljšalo in zopet se je z vso vnemo oprijel učenja. Čez tri leta je bil posvečen v duhovnika in je leta 1834 obhajal svojo prvo sv. mašo.

Že v svojih prvih duhovniških letih je živel Peter Emar čisto za presv. Evharistijo. Dve uri se je na sv. mašo pripravil pred tabernakljem, zopet dve